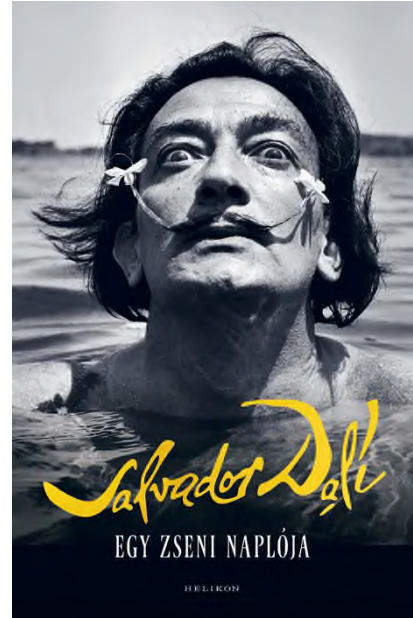
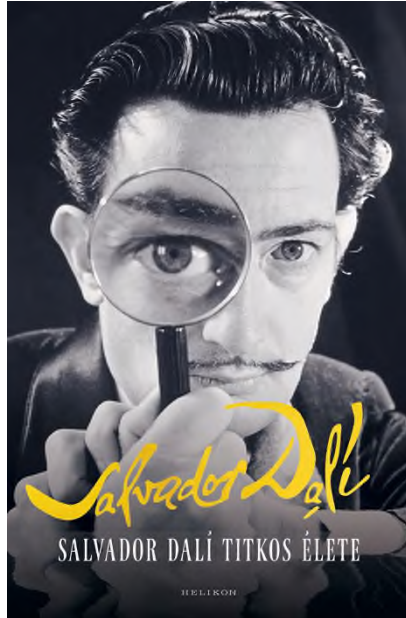

Óvakodj a zsenitől

Salvador Dalí titkos élete, fordította Balla Katalin,
Helikon Kiadó, 2019, 404 oldal, 3999 Ft

Salvador Dalí: Egy zseni naplója, fordította Vargyas Zoltán,
Helikon Kiadó, 2019, 328 oldal, 3999 Ft

Fáy Miklós

Ennyi az egész? Két kötet Dalí, titkos élet és napló, és az ember valamiért azt hiszi, hogy tényleg lesz valami titok belőle, ehelyett azt olvasgatja, hogy milyen volt a mester széklete. Vékony, vastag, szagos, szagtalan.

Talán túllépett a világ Salvador Dalín, amit ő botránynak hitt, remélt és szeretett, az ma legfeljebb orvosi fantaszta számára érdekes. Nemrég olvastam Hitler székleteről: szokatlanul vékony volt. Mire lehet ebből következtetni? A szorulásos emberek nem közömbösek a képzőművészettel kapcsolatban? Nem tudom, elegendő-e a következtetéshez ez a mintavétel.

Eljárt az idő Dalí naplója fölött. Ami akár jó dolgot is jelenthet: annyira fel-lazította a művészi személyesség határait, hogy ma már mindenki szívesen mesélne nemcsak az egészségi állapotáról és a szexuális szokásairól, de bármiről, amivel igazolhatja magát, nem élt

főlöszlegesen, nem csak egy volt a hanyabolyban, akire majd egy még csak nem is különösebben jelentős napon ráta-
pados a Jóisten, és kész, ennyi volt. Ami marad utána, az egy paca a földön. Vagy a vásznon.

Lehet, hogy Dalí egyszerűen túlnyerte magát. Nem tudom. De olyan jó volna fölháborodni rajta, hüledezni, töprengeni, hogy félbolond, vagy tán egészen az. *Story* magazinon, bizalmas beszélgetéseken és mélyinterjúkon edződött generációknak ez már semmiség. Ami valaha Dalí erősségének tűnt, hogy jól kezeli a médiát, hogy érdekessé tudja tenni magát és a művészetét, az mára fárasztás és pojácaság. Egy festett hajú vén krampusz, aki pofákat vág, nyakig a vízben. A bajusz végén két virág. Ha ez a szürrealizmus, akkor nein, danke. Még csak gondolkodni sem akarok azon, hogy vajon mi igaz a Dalí-történetekből, és mi az, ami írói munkásságának része.

Ezen is túl vagyunk. Az ember szeretne azt hinni, hogy egy nagy művész mindig és minden tekintetben nagy művész, de Michelangelo szonettjei sem a kedvenceim. Dalí naplója sem az. Várjunk csak egy pillanatra. Ez igaz? Tényleg nincs más hatása ennek a két kötetbe tett hétszáz oldalnak, mint hogy arra jut az ember: ehhez értett. Magyarázni, túlmagyarázni, fontoskodni, fontossá lenni, úgy bizalmasnak lenni, hogy közben mégsem mond el magáról semmi lényegeset. Bűvészkedni a bárd-
dal, hogy ömöljön a vér, és mégse legyen semmi húsbavágás. Van ennek magyar megfelelője, Szentkuthy Miklós. De hát Szentkuthy sem egy fa-
zon, aki zöld ingben és fog nélkül löki a süketet. Vagyis igen, de mégis vannak mélyebb rétegek. Hol van Dalí, az irodalmi Dalí, nem a festő, mélyebb rétege? Egyszerűbbé téve a kérdést: mit ad a két könyv?

Először is: a Chartreuse-t. Nyilván nincs ebben semmi újdonság annak, aki egy kicsit is ért az italokhoz, én eléggé járatlanként csak a szót ismerem. Valami likőr. De Dalí elmeséli, hogy náluk szokás volt szerdánként ebéd után inni egy fél pohárral. Szigorúan fél pohárral, de ő egyszer megivott talán hatot, és az apja leteremtette, hogy ebből az erős italból nem szabad ennyit. Ez már tényleg valami érdekes és fogható, ellenőrizhető és átékelhető. Még nem ellenőriztem és nem éltem át, de utánanézttem, nem bonyolult beszerezni, 55% az alkohol benne, az Elixir-nél 69, szóval tényleg erős, de egy szép napon majd kipróbálok.

Másodszor: a zsenikomplexus. Mindenki átesik rajta, vagy volt egy idő, amikor átesett rajta, amikor olyan világban élünk, hogy még a P. Mobil is azt énekelte: csak hősként érdemes élni. Hogy kellett valami magyarázat,

miért vagyunk ebben a szürke nyavalyában, nyakig és örömtelenül. Mert ez a hazánk? Nem, hanem mert valamiért kitaláltak és idepottyantottak. Ha nem találtak ki, akkor meg nekünk kell kitalálnunk magunkat. Ahogy Dalí tette. Vagy ahogyan Gala tette Dalival. Nem hitt a közepszerűségében. Nyilván az ember kinövi az ilyesmit, ha nem növi ki, akkor sem vallja be, hogy még nem nőtte ki, de Dalí dühöngő zsenikomplexusa furcsa módon még most is felszabadítóan hat az olvasóra. Van egy Richard Strauss-mondás, hogy nem értem, miért ne írhatnék önmagamról szimfonikus költeményt, amikor legalább olyan érdekesnek tartom magam, mint Napóleont. Persze, ebben van egy kis csavar, mert Richard Strauss tényleg zseni volt, és tényleg legalább annyira érdekes volt, mint Napoleon. De Dalít olvasva is valami hasonló tölti el az embert. Legalább annyira érde-

kes vagyok, mint ő. Nem tudok festeni. Hát aztán? Ez se képeskönyv, nem azért olvassa az ember, hogy majd jön a függelék, és megértjük a rinocéroszt.

Ez a harmadik. A rinocérosz. Nem bonyolult fixáció, szegény orrszarvúak többek között emiatt szenvednek, emiatt gyilkolják őket az orrvadászok. Mert a tülök annyira egyértelmű fallikus szimbólum, hogy elhiszik: talán tényleg hat. Porrá török, tablettákba keverik, megisszák vízzel, várják a hatást. Szörnyű.

Mégsem szörnyű. Mert az ember ott áll, mondjuk Párizsban, mondjuk a Pompidou Központban, mondjuk épp egy Dalí-kép előtt, kicsit hátrál, ott a pad, leülne rá, de előbb megnézi, minden rendben van-e, nem ül-e rá valamire. Dehogynem. Egy piros matricára, amelyen a távolságtartásra figyelmeztetik. Maradjunk legalább egy méter távolságra a másik orrszarvútól.

SZŰCS ATTILA
A KÉTELY ÉS CSODÁLKOZÁS BŐSÉGE
 2021. május 27 - július 30.

DEÁK ERIKA GALÉRIA
 1066 Budapest, Mozsár utca 1. / www.deakerikagaléria.hu